

Arijel Vardžis: *Majka nosi lobanju svog poginulog sina, ukrašenu nevenom, lokalnim simbolom žalosti, 1916* (Kraljevski ratni muzej, London)

Rista Marjanović: *Izgubljeni, 1914*

Izložba „Slikari/Ratnici/Svedoci“ u Galeriji Srpske akademije nauka i umetnosti

Duboka dramatika rata i vrhunci umetnosti

Beograd - Izložba „Slikari/Ratnici/Svedoci“, koja će večeras svečano biti otvorena u Galeriji Srpske akademije nauka i umetnosti povodom obeležavanja stogodišnjice Velikog rata, predstavlja više od stotinu slika službenih ratnih slikara, isto toliko fotografija službenih fotografa srpske vojske, dopisnika i foto amatera, ali i slikarki, dobrovoljnih bolničarki, kao i dela drugih umetnika učesnika u ratu, bilo u svojstvu vojnih obveznika ili dobrovoljaca.

Žana Gvozdenović, kustoskinja MSUB i autorka projekta, istakla je da je cilj izložbe bio da se prikaže kontradiktornost srpskog slikarstva.

- Dosad se smatralo da je srpski impresionizam, o kojem se najviše govorilo kad se predstavljala ova tema, sastavljen iz nekoliko protagonista i na

tome se insistiralo... Htela sam da pokažem da je to zapravo bila jedna velika scena u kojoj su postojali i drugi stilovi i umetnici. Ovde ih je predstavljaje

Institucije

Na izložbi su predstavljena dela iz više muzejskih i dokumentacijskih zbirki, kao što su Muzej savremene umetnosti, Vojni muzej, Muzej grada Beograda, Narodni muzej u Smederevskoj Palanci, Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Beograda, Narodna biblioteka Srbije, Biblioteka Srpske akademije nauka i umetnosti, Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, Galerija Matice srpske Novi Sad, Narodni muzej Šabac i Narodni muzej u Beogradu, i ekskluzivno - Kraljevski ratni muzej u Londonu (Imperial War Museum London) i Umetnički muzej u Milvokiju (Milwaukee Art Museum).

no 30 a da smo imali prostora mogli bismo da popunimo još jedan ove veličine a da ne zapadnemo u zamku i predstavimo samo ona dela koja su ilustrativna ili propagandistička.

Gvozdenovićeva je ukazala da kontradiktornost postoji i u tome što su autori čija su dela predstavljena, „u trenutku katastrofe, kataklizme, očajanja - bosi, gladni, u stanju nepojamnom za današnje uslove uspeali da prevaziđu taj jad, sačuvaju čovečnost i posvete se najvećim vrednostima podigavši svoje slikarstvo do vrhunca umetnosti.“

- Naravno, vrhovni štab srpske vojske je vrlo inteligentno postupio kada je pri svom fotografiskom odeljenju osnovao i slikarski atelje u Solunu - konstatovala je Gvozdenović dodajući da fotografije koje su izložene imaju

Miloš Golubović:
Zbogom, deca moja,
1915-1916 (MSUB)

ne samo dokumentarnu nego i umetničku vrednost.

Ovim značajnim segmentom izložbe se bavila Milena Marjanović, istoričarka umetnosti i dugogodišnja novinarka Blica, koja je istakla da je najintrantrantiji momenat za nju bio učešće stranaca kao fotografa u Prvom svetskom ratu. Tako je došla do fotografije Katarine Katarina Šturceneger, Švajcarkinje, bolničarke iz bogate kuće koja je imala svoj fotoapararat, fotografije kompletne istorijsko-etnografske sekcije na čelu sa Jovanom Cvijićem, koja je branila jugoslovenske interese na konferenciji mira u Parizu 1919, koju je snimio francuski fotograf Andre Taponije.

Marjanović je skrenula pažnju i na, kako je rekla, „jezivu fotografiju“ snimljenu 1916. Autor je Arijel Vardžis, a na fotografiji majka nosi lobanju svoga sina ukrašenu nevenom. Prema rečima

Kosta Miličević: *Portret Milana Lukovca*, 1914 (MSUB)

Marjanovićeve, pomenuto bilje se prema etnološkim spisima koristilo za kićenje mladoženje i zbog toga se ova fotografija može iščitati i u tom kontekstu.

- Ključna fotografija cele izložbe kojom počinje i moj tekst u katalogu je ona na kojoj je snimljen Kralj Petar kako na volovskim kolima napušta teritoriju sta-

Umetnici

Postavka u Galeriji SANU obuhvata dela: Nadežde Petrović, Koste Miličevića, Mališe Glišića, Milana Milovanovića, Miloša Golubovića, Vladimira Bečića, Vase Eškićevića, Vase Pomorišca, Paška Vučetića, Živorada Nastasijevića, Natalije Cvetković, Mihaila Milovanovića, Veljka Stanojevića, Dragomira Glišića i dr. Takođe, biće predstavljene i autorske fotografije Vladimira Bečića, Miloja Igrutinovića, Riste Sukovića, Riste Marjanovića, Stanislava Krakova, Đorđa Stanojevića, Andre Popovića, Dragoljuba Pavlovića, Jovana Lovčevića, kao i stranaca: snimci Katarine Šturceneger, Arčibalda Rajsa, Samsona Černova, Arijela Vardžisa, Andre Iaponijea. Neki od njih su u dvostrukom svojstvu: i slikari i fotografi.

re Srbije za koju je reditelj Džon Ford rekao - kada bi jedna fotografija mogla da se pretvori u film ona bi zaista sve ispričala - zaključila je Milena Marjanović.

U sklopu postavke je i knjiga albuma fotografija koje snimio rektor beogradskog univerziteta Đorđe Stanojević kada je bombardovan Beogradski univerzitet. Rektor je bio francuski đak i u Parizu je imao dobre kontakte pa je tamo i štampao knjigu na francuskom jeziku. U njoj su objavljene fotografije nastradalog Rektorata, biblioteke, slika, laboratorije, instrumenata.

Žana Gvozdenović je ukazala da je polovina dela restaurirano i na tome se zahvalila konzervatorkama koje su spasile ogroman opus naše baštine od propadanja. „Slike su sada sinule u punom sjaju, vide se svaki potez četkice“, kazala je Gvozdenovićeva i dodala: „Istakla bih najmanju sliku u postavci 'Mrtva straža' Mališe Glišića iz zbirke Muzeja u Smederevskoj Palanci, koje je beskrajno monumentalno delo u minijaturnom formatu.“ Ona je pohvalila i dizajnere izložbe Nenada Markovića i Andreja Nježića

Izložba će biti dostupna publici do 4. aprila a tokom njenog trajanja biće organizovana stručna vođenja.

A. Ćuk